

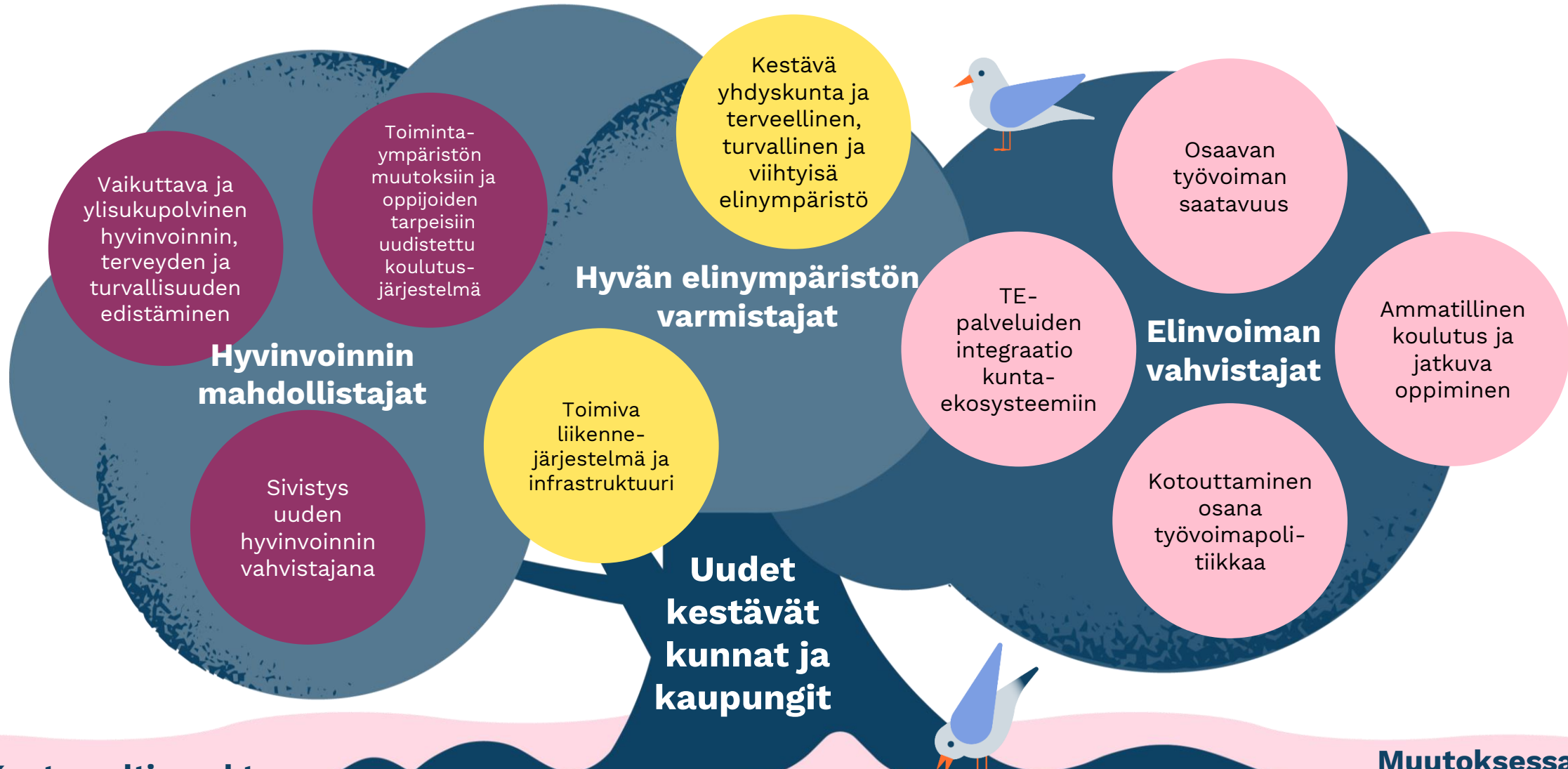
Miten osallisuudella rakennetaan sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta?

Ville Nieminen, @ViVaNieminen

Agenda

- Miltä näyttää kuntien tulevaisuus ja toimintaympäristö?
- Mitkä ovat kestävien kuntien roolit?
- Mitä on sosiaalisesti kestävä osallisuus?
- Miten osallisuudella edistetään sosiaalisesti kestävää yhteiskuntaa?

Vaikuttava ja ylisukupolvinen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen

Hyvinvoinnin mahdollistajat

Sivistys uuden hyvinvoinnin vahvistajana

Toimintaympäristön muutoksiin ja oppijoiden tarpeisiin uudistettu koulutusjärjestelmä

Hyvän elinympäristön varmistajat

Toimiva liikennejärjestelmä ja infrastruktuuri

Kestävä yhdyskunta ja terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö

Osaavan työvoiman saatavuus

Elinvoiman vahvistajat

Ammatillinen koulutus ja jatkuva oppiminen

TE-palveluiden integraatio kunta-ekosysteemiin

Kotouttaminen osana työvoimapolitiikkaa

Uudet kestävät kunnat ja kaupungit

Kunta-valtio-suhteen ja ohjauksen uudistaminen

Kuntakäsityksen moninaisuus

Kestävä rahoitus

Toimivat yhdyspinnat hyvinvointialueisiin ja valtioon

Muutoksessa menestyminen ja johtaminen

Kunnallinen itsehallinto ja demokratia

Yleiset muutosajurit

Kärjistävä kulttuuri

Moninaistuva vaikuttaminen ja päätöksenteko

- Moninapaistuva globaali järjestelmä ja kärjistyminen
- Asukkaat ja yhteisöt kumppaneina
- Identiteettipolitiikka
- Uudet demokratian muodot
- Monikulttuuristuminen

Älykkään teknologian murros

Uusi hyvinvointi

- Älykäs hyvinvointiteknologia
- Elämäntapojen muutokset
- Algoritmien valta

Arvojen eriytyminen
Madaltunut luottamus asiantuntijoihin

Ilmastonmuutos, luontokato ja hupenevat luonnonvarat

Väestö ja alueellinen erilaistuminen

- Ikääntyminen
- Matala syntyvyys
- Kaupungistuminen
- Kasvava maahanmuutto

Segregaatio
Syrjäytyminen

Yllätysten talous

Jatkuva oppiminen ja uudistuminen

- Työelämän murros
- Kokeilukulttuuri
- Etätyö
- Matalat organisaatiot
- Digitalisaatio
- Alustatalous

Monipaikkaisuus
Kestävyyssvaje

Tehtävien ja vastuiden uusjako. Tulevaisuuden kunnat, alueet ja valtio
Sote-uudistus ja hyvinvointialueet jatkossa
Työllisyyspalvelut kunnille

Kunnissa rakennetaan kestäväää tulevaisuutta

- Kuntalain 1. §: kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.
- Kestävä kehitys on sitä, että ympäristö, ihminen, talous ja digitalisaatio otetaan tasavertaisesti ja samanaikaisesti huomioon kuntien suunnittelussa, päätöksenteossa, budjetoinnissa ja päätösten toimeenpanossa.
- Kestävä kunta huolehtii asukkaiden hyvinvointipalveluista, vaikutusmahdollisuuksista ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta sekä toimii ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Kestävä kunta ei velkaannu liikaa ja sopeuttaa taloudellisen toiminnan luonnon reunaehtoihin sekä hyödyntää digitalisaation tuomia mahdollisuuksia.

Kunnat toteuttavat noin 60 % kestävään kehityksen tavoitteiden toimeenpanosta laajan tehtäväkentänsä vuoksi

Sosiaalinen kestävyys

- **Sosiaalinen kestävyys on kokonaisvaltaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, joka mahdollistaa hyvän ja merkityksellisen elämän.**
- Sosiaalisesti kestävä hyvinvointi toteutuu luonnon kantokyvyn rajoissa.
- Hyvinvoinnin tasaisempi jakautuminen on kestävä
- Kunnat rakentavat sosiaalista kestävyttä yhteisessä ekosysteemissä, jossa järjestöt ovat yksi keskeinen kumppani
- Kuntien rooli kestävä ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin mahdollistajana on jatkossakin merkittävä – rakennustyö tapahtuu kaikilla toimialoilla.

Mitä kunnissa tehdään tulevaisuudessa?

Tulevaisuuden kunnan roolit

Sivistys

Elinkeino ja työllisyys

Kehittäjä ja kumppani

Elinympäristö

Hyvinvointi, osallisuus ja yhteisö

Itsehallinto

Sivistys on satsaus tulevaisuuteen

Toimivat sivistyspalvelut ovat avain kuntalaisten hyvinvointiin ja kunnan elinvoimaisuuteen. Kunta tarjoaa erilaisia sivistyspalveluita laajasti. Tulevaisuudessa yhteistyö muiden sivistys-, kulttuuri- ja liikunta-alan palveluiden tuottajien kanssa tiivistyy.

Sivistyksen avulla kohti kestävästä yhteiskuntaa

- Kasvatus kestävässä elämässä käynnistyy jo varhain, ja jatkuu esimerkiksi kansalaisopistoissa.
- Kestäviä elämäntapoja edistetään mm. kirjastoissa, joista voi vuokrata liikuntavälineitä ja kodin tarvikkeita.
- Sivistyspalveluissa korostuu tulevaisuudessa ennaltaehkäiseminen.

Sivistyspalveluilla edistetään hyvinvointia ja elinvoimaisuutta

- Sivistyksen vahvistaminen on kuntien tulevaisuustyötä.
- Sivistysroolissa edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen, tietoon, harrastamiseen, liikkumiseen ja urheiluun sekä muihin sivistyksen, kansalaistoiminnan ja elinikäisen oppimisen kokemuksiin.

- Sivistyspalveluilla parannetaan kulttuurihyvinvointia ja ihmisten elämänlaatua sekä rakennetaan yhteisöllisyyttä.

Sivistystä vahvistetaan laajassa yhteistyössä

- Sivistystoimintaa kehitetään yhdessä mm. paikallisten ja alueellisten kulttuuri- ja liikunta-alan yhdistysten sekä yritysten kanssa.
- Digitaalisesti toteutettava kansainvälinen yhteistyö eri alustoilla yleistyy (esim. koulutukset, liikunta- ja kulttuuriaktiviteetit).
- Opiskelun ja työelämän yhteensovittamista tehdään alueen yritysten, oppilaitosten ja yhdistysten kanssa.
- Opiskelu ja koulutus eivät ole enää aikaan ja paikkaan sidottuja.

Hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys korostuvat tulevaisuudessa

Kuntien rooli hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajina korostuu tulevaisuudessa. Onnistuminen edellyttää onnistumista muissakin kunnan rooleissa. Kunta toimii hyvinvoinnin mahdollistajana.

Hyvinvoinnin edistämistä ja ongelmien ennaltaehkäisyä

- Kuntalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia vahvistetaan mm. turvallisuudessa, terveellisissä elintavoissa, liikkumisessa ja kulttuurissa.
- Yhteistyö asukkaiden, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja kunnan eri toimialojen välillä on tärkeässä asemassa.
- Hyvinvoinnin globaalit haasteet yleistyvät.

Kunta vahvistaa osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä torjuu eriarvoisuutta

- Kunta on merkittävä osallisuuden ja yhdenvertaisuuden ylläpitäjä.
- Kunnat toimivat osallistumisen, kohtaamisen ja vaikuttamisen alustoina.

- Kunnissa keskitytään huono-osaisuuden ja eriarvoisuuden kierteen katkaisuun sekä tasapuolisten elämän perusedellytysten luomiseen.

Kunta vaalii yhteisöllisyyttä

- Kunnalla on olennainen merkitys paikallisen yhteisöllisyyden luojana.
- Paikallinen yhteisöllisyys on innostuneita kuntalaisia, jotka toimivat yhteisen hyvän eteen ja näkevät yhteisön hyvinvoinnin tavoittelemisen arvoisena.
- Yhteisöllisyys on arvokas voimavara kunnan toiminnassa.
- Elinvoimaisen yhteisön ja kunnan edellytys on hyvinvoiva kuntalainen.

Kehittäjä ja kumppani luo puitteet menestykselle

Tulevaisuuden kunnissa siirrytään kohti matalempia organisaatorakenteita. Yhä merkittävämpi osa kunnan toiminnoista tapahtuu verkostoissa, joissa toimitaan tasavertaisina kehittäjinä jakaen tietoa, osaamista ja menestymisen mahdollisuuksia.

Kunta luo mahdollisuuksia

- Kunta tukee yhteistyötahojensa onnistumista, luo mahdollisuuksia ja hyödyntää uudenlaisia kumppanuuden muotoja.
- Kunnat tekevät yhteistyötä ja jakavat tietoa ja osaamista läheisesti hyvinvointialueiden kanssa.
- Aktiivisten kuntalaisten ja yhteisöjen merkitys korostuu. Taloudellisten avustusten lisäksi kunta tukee yhteisöjä ja yhdistyksiä monin eri tavoin.

Kestävän kehityksen merkitys kasvaa

- Kunnan tehtävänä on omien toimenpiteidensä lisäksi aktivoida alueen toimijoita kestäviin elämäntapoihin ja ratkaisuihin.
- Kunnat ratkovat globaaleja ilmiöitä ja haasteita paikallisesti.

Tiedon keräämistä ja ennakkoluulottomuutta

- Uudenlaiset kumppanuuden muodot synnyttävät innovaatioita ja parempia palveluita, lisäävät työllisyyttä ja luovat aitoa osallisuutta.
- Kunnan eri toimialoilta kerätään tietoa yhä systemaattisemmin, ja sitä hyödynnetään edelleen kunnan kokonaisvaltaisessa kehittämisessä.
- Teknologisia ja sosiaalisia innovaatioita kokeillaan ennakkoluulottomasti uusiin toimintoihin ja palveluiden tuottamiseen.
- Päätöksenteko on avointa ja tietoa välitetään aktiivisesti kunnan sisällä ja sen ulkopuolelle.

Sosiaalisesti kestävä osallisuus

Selvitys vapaasti ladattavissa!

Sosiaalisesti kestävä osallisuus kuntien arjessa -selvitys

- Julkaisussa tiivistettynä haastattelujen ja teorialarkastelun ydinhavainnot
- Ladattavissa ilmaiseksi:
- <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2160-sosiaalisesti-kestava-osallisuus-kuntien-arjessa>

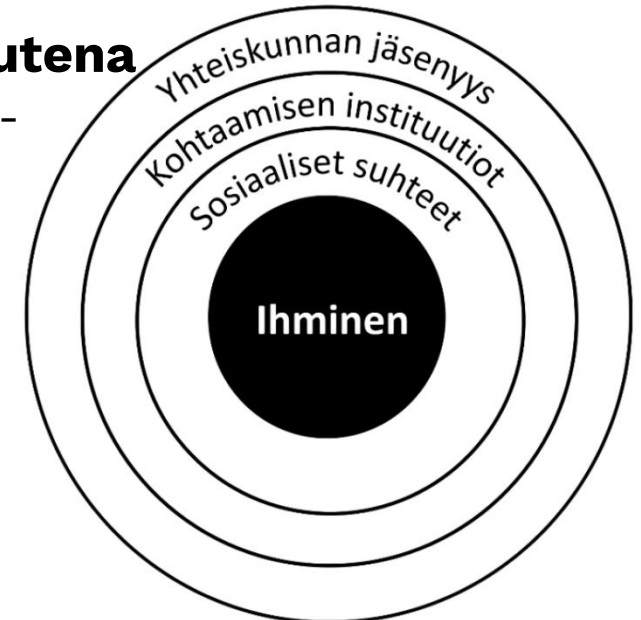
Sosiaalisesti kestävä osallisuus - haastattelut

- Selvitettävät asiat:
  - Mitä on sosiaalisesti kestävä osallisuus?
  - Miten sitä edistetään?
  - Haasteet ja mahdollisuudet?
- Teemahaastattelut organisoitiin avoimen kutsun kautta:
  - 14 haastateltavaa
    - Osallisuuden kanssa työskenteleviä
  - 10 organisaatiota
    - 9 kuntaa
    - 1 kuntayhtymä

Sosiaalisesti kestävä osallisuus - kunnissa ja teoriassa

- Sosiaalisesti kestävä osallisuus on
  - **Yhteiskunnallisesti erittäin merkittävää**
  - **Pitkän tähtäimen tavoitehakuista ja suunniteltua jatkuvaa toimintaa**
    - Ei ole pistemäisiä toimenpiteitä
  - **Perustuu kestäväen kehityksen arvomaailmaan**
    - Oikeudenmukaisuus
    - Tasa-arvo
    - Yhdenvertaisuus
    - Avoimuus
    - ”Leave no one behind”-periaate
- Sosiaalisesti kestävä osallisuus lisää
  - Yksilöiden yhteenkuuluvuuden tunnetta
  - Yhteisöllisyyttä
  - Yhteisön resilienssiä
  - Sosiaalisia kohtaamisia
- **Osallisuus kokonaisuutena**
  - Yksilötason osallisuus - päätösosallisuus
- Ennaltaehkäisevä näkökulma osallisuuteen
- Jatkoselvitystarpeet
  - Yksinäisyys
  - Yhteisön resilienssi

**1. taso
Perusteet**

**2. taso
Päätöksenteko**

**3. taso
Palvelut ja toiminta**

**Sosiaalisesti
kestävä
osallisuus**

**4. taso
Kuntalaiset ja yhteisöt**

1. taso

Perusteet

Ymmärretäänkö, mitä osallisuus tarkoittaa eri kohderyhmille?

Onko kunnassa tarvittava osallisuusosaaminen?

Onko osallisuustyöhön riittävät resurssit?

1. taso: Perusteet

- **Ymmärrys**

- Ymmärretäänkö, mitä osallisuus tarkoittaa eri kohderyhmille?
- Ymmärretäänkö, mitkä ovat hyvinvoinnin osatekijät?
- Ymmärretäänkö sosiaalisen, taloudellisen sekä ekologisen kestävyuden perusteet?

- **Osaaminen**

- Onko kunnassa tarvittava osallisuusosaaminen?
- Osataanko hyödyntää osallisuuden eri menetelmiä erilaisille kohderyhmille?

- **Resurssit**

- Onko osallisuustyöhön riittävät resurssit?

- **Toimintakulttuuri**

- Kuunnellaanko eri kohderyhmiä?
- Onko kunta helposti lähestyttävä?
- Tukeeko kuntastrategia monikanavaista osallisuutta

- **Tieto ja asiakasymmärrys**

- Hyödynnetäänkö tietoa johtamisen tukena?
- Ymmärretäänkö erilaisten kuntalaisten tarpeita, mahdollisuuksia ja rajoitteita?

2. taso

Päätöksenteko

Kuunnellaanko keskeisimpiä kohderyhmiä?

Viestitäänkö vastapäätöksenteon jälkeen vai jo valmistelun aikana?

Onko päätöksenteko avointa?

Onko kunta valmis muuttumaan ja kokeilemaan?

2. taso: Päätöksenteko

- **Päätöksentekoon osallistaminen**
  - Käytetäänkö päätöksenteon yhteydessä erilaisia osallistamisen menetelmiä?
- **Eri väestöryhmien tarpeiden tunnistaminen**
  - Kuunnellaanko keskeisimpiä kohderyhmiä?
- **Päätösten vaikutusten ennakoarviointi eri kohderyhmien näkökulmasta**
  - Arvioidaanko päätösten vaikutuksia kohderyhmittäin?
  - Osallistetaanko arviointiin tavallisia kuntalaisia?
- **Osallistava ja osallistuva hallinto**
  - Onko kunnan imago mukaan ottava ja helposti lähestyttävä?
  - Ottaako kunta osaa paikalliseen keskusteluun mm. somessa?
  - Onko kunta valmis muuttumaan ja kokeilemaan?
  - Onko päätöksenteko avointa?
- **Viestintä**
  - Viestitäänkö vasta päätöksenteon jälkeen vai jo valmistelun aikana?
  - Viestitäänkö valmisteltavista asioista monikanavaisesti?
  - Varmistetaanko, että eri kohderyhmät saavat tietoa kunnan toiminnasta ja päätöksistä heille luonnollisista kanavista?

3. taso

Palvelut ja toiminta

Kehitetäänkö palveluita yhdessä käyttäjien ja sidosryhmien kanssa?

Otetaanko kaikessa toiminnassa ja sen kehittämisessä huomioon erilaiset ihmiset ja erilaiset elämänvaiheet?

Osataanko asiakkaita kohdata arvostavasti?

3. taso: Palvelut ja toiminta

- **Kehittäminen**
  - Kehitetäänkö palveluita yhdessä käyttäjien ja sidosryhmien kanssa?
  - Onko kuntalaisilla mahdollisuus itse ideoida toimintaa?
- **Palvelukohtaaminen**
  - Osataanko asiakkaita kohdata arvostavasti?
  - Miten varmistetaan palvelukohtaamisen laadukkuus?
- **Ihmislähtöisyys**
  - Otetaanko kaikessa toiminnassa ja sen kehittämisessä huomioon erilaiset ihmiset ja erilaiset elämänvaiheet?
- **Avoimuus, ketteryys, matalakynnys ja valmius muuttua**
  - Onko kuntaan helppo ottaa yhteyttä?
  - Saako kuntalainen helposti tietoa kunnan toiminnasta?
  - Miten käsitellään kehitysideoita?
- **Yhteistyö ja kumppanuudet**
  - Tehdäänkö yhteistyötä eri toimijoiden kanssa?
  - Onko kunnassa kumppanuussopimuksia järjestöjen kanssa?
  - Hyödynnetäänkö yhdistyksiä kokemusasiantuntijoina?

4. taso

Kuntalaiset ja yhteisöt

Rakentaako kunta tietoisesti paikallisyhteisön resilienssiä?

Tukevatko kunnan eri toimialat kuntalaisten sosiaalisia suhteita?

Tarkastellaanko kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa vaikutuksia ja vaikuttavuutta hyvinvoinnin näkökulmasta?

4. taso: Kuntalaiset ja yhteisöt

- **Yksilön rooli**

- Tunnistetaanko yksilön rooli sosiaalisessa kestävydessä?
- Tukevatko kunnan eri toimialat kuntalaisten sosiaalisia suhteita?
- Miten ehkäistään yksinäisyyttä?

- **Yhteisöt ja yhteisöllisyys**

- Tuetaanko yhteisöjä ja yhdistyksiä?
- Onko yhteisöillä mahdollisuuksia kehittää kaupunkiyhteisöä?
- Rakentaako kunta tietoisesti paikallisyhteisön resilienssiä?

- **Ennaltaehkäisevä rooli**

- Tunnistetaanko eri palveluissa niiden ennaltaehkäisevä rooli?
- Tunnistetaanko eri palveluiden vaikutukset kestävään kehitykseen?

- **Vaikuttavuus ja tavoiteorientoituneisuus**

Tarkastellaanko kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa vaikutuksia ja vaikuttavuutta hyvinvoinnin näkökulmasta?

- Ohjaako toimintaa kuntalaisten hyvinvointi ja kestävään kehitykseen liittyvät tavoitteet?

Kiitos.

Ville Nieminen

+358 50 564 6622

etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

@ViVaNieminen

www.kuntaliitto.fi